

*Лункіна Т. І.**доктор економічних наук, доцент,  
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,  
Миколаївський національний аграрний університет, Україна;  
e-mail: lunkina\_tanya@i.ua; ORCID ID: 0000-0001-7252-3239***ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗВІТНОСТІ:  
ІНОЗЕМНИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД**

**Анотація.** Досліджено основні аспекти формування соціальної (нефінансової) звітності в Україні та в розвинених країнах світу. З'ясовано, що формування соціальної звітності почалося наприкінці ХХ століття підприємствами, що беруть на себе відповідальність за наслідки своєї діяльності. Досліджено нормативно-правове забезпечення у країнах Європейського Союзу. Обґрунтовано, що нормативна база щодо соціальної звітності в Україні потребує вдосконалення. Наведено позитивну динаміку щодо загальної кількості звітів GRI у світі та в Україні. З'ясовано, що не існує єдиного підходу визначення і характеристики соціальної звітності. Світовий та вітчизняний досвід сформував різні тлумачення соціальної звітності. Установлено, що в Україні хоч і набуває поширення соціальна звітність відповідно до певних стандартів, проте при її формуванні підприємства мало приділяють уваги взаємодії зі стейкхолдерами, антикорупційній діяльності, прозорому веденню бізнесу, бізнес-етиці.

Проаналізовано наявність соціальної звітності серед найбільших латифундистів України. Аналіз проводився на основі інформації, висвітленої на сайтах підприємств, з'ясовано, що лише невелика їхня частка формує соціальні звіти. Запропоновано етапи формування інтегрованої звітності на аграрних підприємствах України, обґрунтовано, що українським підприємствам варто перейти від першого і другого етапів формування нефінансової звітності до 3-го вирішального етапу — формування інтегрованої звітності.

Доведено, що для активного залучення до формування нефінансової звітності в Україні бізнесовими структурами відповідно до Цілей сталого розвитку Глобального договору ООН потрібно об'єднати зусилля між аграрним бізнесом, органами державної влади і громадою (активними учасниками соціальних проблем) для стратегічного функціонування бізнесу в контексті холізму й збалансування на основі розв'язання соціальних проблем, підвищення рівня добробуту населення і досягнення соціального ефекту.

**Ключові слова:** соціальна (нефінансова) звітність, локальна соціальна відповідальність, стейкхолдери, інтегрована звітність, аграрний сектор.

Формул: 0; рис.: 3; табл.: 3; бібл.: 19.

*Lunkina T.**Doctor of Economics, Docent,  
Associate Professor of Finance, Banking and Insurance Department,  
Mykolayiv National Agrarian University, Ukraine;  
e-mail: lunkina\_tanya@i.ua; ORCID ID: 0000-0001-7252-3239***MAIN ASPECTS OF SOCIAL FORMATION OF SOCIAL REPORTING:  
FOREIGN AND NATIONAL EXPERIENCE**

**Abstract.** The article examines the main aspects of social (non-financial) reporting formation in Ukraine and in developed countries. It was found that the formation of social reporting began in the late XXth century by companies which took responsibility for the consequences of their activities. The normative legal provision in the countries of the European Union is investigated. It is substantiated that the regulatory framework of social reporting in Ukraine needs to be improved. The positive dynamics in relation to the total number of GRI reports in the world and in Ukraine is given. It was found that there is no single approach to the definition and description of social reporting. The world and national experience has formed different interpretations of social reporting. It has been established that although social reporting in

accordance with certain standards is spreading around the companies in Ukraine, but national enterprises still pay less attention to interaction with stakeholders, anti-corruption activities, transparent business and business ethics as it is necessary.

The availability of social reporting among the largest landowners of Ukraine is analyzed. The analysis was conducted on the basis of information posted on the websites of enterprises, it was found that only a small part of them generates social reports. The stages of formation of integrated reporting at the agrarian enterprises of Ukraine are offered. It is substantiated that the Ukrainian enterprises should go through the first and second stages of the nonfinancial reporting formation to the 3rd decisive stage which means the formation of the integrated reporting.

It is proved that in order to involve business structures in the formation of non-financial reporting in Ukraine in accordance with the UNO Global Compact Sustainable Development Goals, it is necessary to unite efforts between agrarian business, public authorities and the community (active participants with social issues) for strategic business in the context of holism and balancing on the basis of solving social problems, increasing the level of the population welfare and achieving a social effect.

**Keywords:** social (non-financial) reporting, local social responsibility, stakeholders, integrated reporting, agrarian sector.

**JEL Classification** I31, M14, O13

Formulas: 0; fig.: 3; tabl.: 3; bibl.: 19.

**Вступ.** Соціальна звітність — це досить новий інструмент управління та оцінки діяльності підприємства не тільки в Україні, а й на світовому економічному просторі. Якщо брати до уваги, що фінансова звітність почала формуватися майже 150 років тому, то соціальна звітність з'явилася нещодавно у 80-х роках ХХ століття у Великій Британії та США. Основною причиною виникнення соціальної звітності стала діяльність компаній та їх негативний вплив на навколишнє середовище і суспільство.

**Аналіз досліджень і публікацій.** Дослідженню питань формування соціальної звітності приділена значна увага як вітчизняних, так і іноземних учених, серед яких: В. Воробей, І. Жуковська [1], Т. Гагалюк і Ф. Шафт [2], Т. Давидюк і М. Шигун [3], О. Окунів, М. Саприкіна і Е. Хонц [4]. Однак, попри науковий розробок українських та іноземних учених, нормативно-правове забезпечення, процеси й особливості формування соціальної звітності є недостатньо дослідженими. Заслужують особливої уваги питання формування соціальної звітності суб'єктами господарювання в аграрному секторі, що й потребує дальшого дослідження.

**Метою статті** є проведення аналізу і визначення тенденцій змін щодо основних аспектів та особливостей формування соціальної звітності в Україні, урахування іноземний і вітчизняний досвід.

**Результати дослідження.** В Європейському Союзі значну увагу приділяють питанням втілення принципів соціальної відповідальності в діяльність компаній та організацій, її зображення у звітності. Так, ухвалено регуляторний акт Європарламенту і Комісії № 1221/2009 з питань добровільної участі організацій у звітності щодо екоменеджменту та аудиту (EMAS) [5]. А 2004 року було ухвалено європейські директиви 2004/17 і 2004/18 [7], які заохочують споживачів до придбання товарів саме в соціально спрямованих структур бізнесу. Зокрема, багато товарів мають спеціальні знаки і позначки, які вказують на соціально відповідального виробника. Того ж року представлено нову директиву Європейської Комісії (ЄК), яка спрямована на зміни законодавства ЄС щодо звітності, і схвалено Європейським Парламентом. Ключове послання Директиви — прозорість веде до кращих результатів. Основні передумови затвердження Директиви:

- лише 10 % європейських компаній із 42-х тисяч звітують;
- проблеми зі звітами із соціальної відповідальності: неадекватність наданої нефінансової інформації (якість і кількість звітів), відсутність даних за різноманітністю (гендерною рівністю) у радах директорів компаній;

- деякі країни ЄС самостійно посилювали законодавчі вимоги до нефінансової звітності (країни-лідери: Великобританія, Швеція, Іспанія, Данія і Франція);
- під час попереднього розроблення під дію Директиви підпадало 18 тисяч компаній, проте бізнес-організації пролобіювали зменшення їх кількості, завищуючи критерії (раніше вказувалися компанії з кількістю працівників понад 250, зараз — понад 500). Тож наразі 6 000 тисяч компаній (фактично втричі менше від попередньої кількості) розкриватимуть свої нефінансові показники [6].

Під дію Директиви ЄК підпадають компанії, які мають суспільний інтерес для країни, перш за все це: публічні компанії, акції яких котируються на біржах, банки і страхові компанії, інші. Варто зазначити, що малий і середній бізнес не підпадає під дію Директиви.

Щодо трактування термінології, з'ясовано, що не існує єдиного підходу визначення і характеристики соціальної звітності. Світовий і вітчизняний досвід сформував такі тлумачення соціальної звітності, як: «Соціальний звіт» (Social reporting), «Звіт з корпоративної соціальної відповідальності» (Corporate Social Responsibility Reporting), «Нефінансова звітність» (Non-financial reporting), «Звіт з прогресу» (Progress Report), Глобальний договір (Global Compact), «Звіт зі сталого розвитку» (Sustainable Development Reporting) тощо. Наведені види звітності поєднують показники економічної, екологічної та соціальної діяльності підприємства.

У розрізі країн, відповідно до стандарту N100 reporting rate, найбільшу питому вагу щодо звітування мають Франція (93 %), Велика Британія (90 %), Норвегія (86 %), Данія (82 %). Провідні позиції формування соціальної звітності, відповідно до стандарту G250 reporting rate, посідають такі країни: Індія (100 %), Малайзія, Південна Африка та Індонезія (99 %) [4].

Варто зазначити зміни щодо нових стандартів звітування в майбутньому, які в листопаді 2020 року Рада з фінансової звітності Великобританії представила на обговорення. Основна мета — замінити довгі звіти на звіти, що дійсно важливі для стейкхолдерів. Пропонується формувати три звіти: бізнес-звіт (довготривала цінність підприємства), повний фінансовий звіт та Звіт громадського інтересу (це зовсім новий звіт, у якому підприємство показує, що воно робить для зовнішніх стейкхолдерів) [8].

Щодо загальної кількості звітів у світі GRI, то варто зазначити, що їхня кількість значно зростає. Так, якщо 2001 року їхня кількість становила лише 44, то 2018-го — 4 760 одиниць (рис. 1).

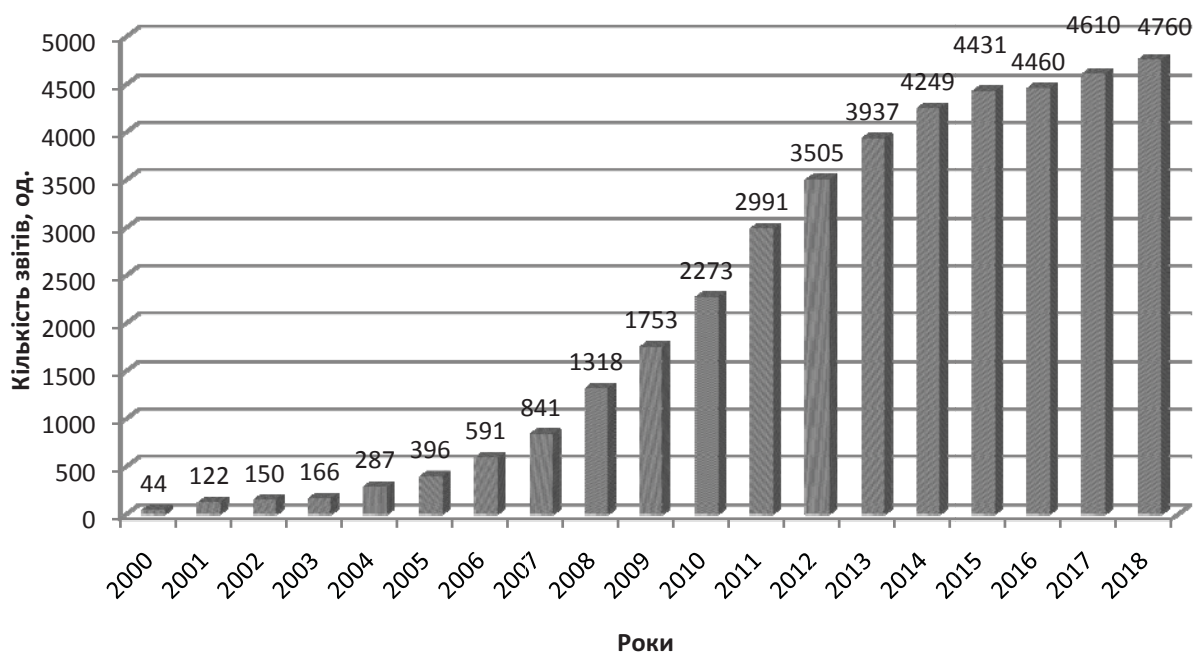


Рис. 1. Динаміка звітів GRI у світі, одиниць

Примітка. Сформовано за [9].

Українські підприємства також не залишаються осторонь від формування соціальної звітності, адже цього вимагають міжнародні ринки. Тобто якщо підприємство має наміри здійснювати зовнішньоекономічну діяльність, то обов'язковою умовою є соціальна спрямованість такого підприємства і формування соціальної звітності. В іншому разі підприємство втрачає можливості зарекомендувати себе як відповідальний виробник або постачальник.

Щодо України, то протягом останніх років дещо активізувалася робота з формування соціальних (нефінансових) звітів (рис. 2).

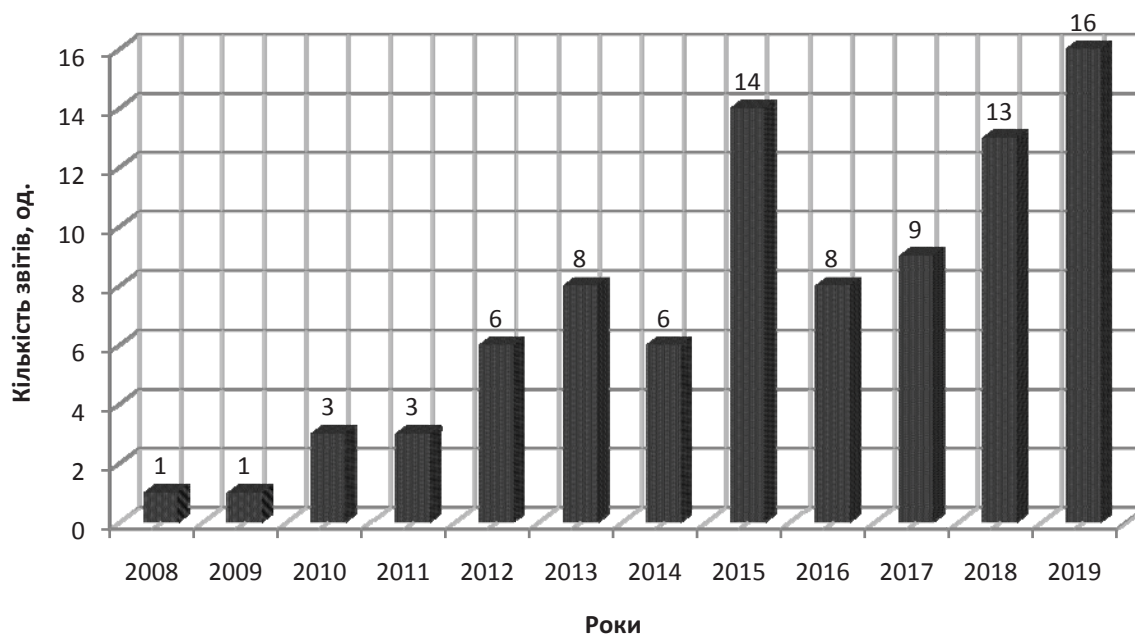


Рис. 2 Динаміка звітів GRI в Україні, одиниць

Примітка. Сформовано за [9].

Починаючи з 2008 року, підприємства різних галузей економіки почали формувати нефінансову звітність. Якщо 2008-го кількість таких звітів становила лише одну одиницю, то 2019-го — 16 одиниць. Серед основних українських підприємств, які активно долучаються до соціальної діяльності й формують соціальні звіти, — ТОВ «Кернер-трейд», «Арселор Міттал Кривий ріг», Концерн «Галнафтогаз», «Метінвест», ТОВ СП «Нібулон», «Nestle Україна», «СКМ» та інші.

В Україні хоч і набуває поширення соціальна звітність відповідно до певних стандартів, проте при її формуванні підприємства мало приділяють уваги взаємодії зі стейкхолдерами, антикорупційній діяльності.

Відповідно до Індексу прозорості й Корпоративної соціальної відповідальності українських підприємств, який був проведений Центром «Розвитку КСВ» 2019 року, рівень прозорості сайтів найбільших платників податків становить 25,5 %, рівень розкриття інформації із суттєвих питань корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) становить 22,6 %, рівень розкриття інформації 10 провідних підприємств — 52,3 відсотка. Варто відзначити, що шість компаній-лідерів, які входять до першої десятки, становлять державні компанії, 41 компанія має середній і вищий від середнього рівень розкриття інформації з КСВ [10].

Соціальна звітність у світі містить різні напрями локальної соціальної відповідальності (табл. 1).

У результаті дослідження було проаналізовано наявність соціальної звітності серед найбільших латифундистів України. Аналіз проводився на основі інформації, висвітленої на сайтах підприємств (табл. 2).



Таблиця 1

**Порівняння напрямів соціальної звітності у світі та в Україні**

Напрямок соціальної звітності у світі	Напрями соціальної звітності в Україні
питання, які пов'язані з екологією	соціальна відповідальність перед працівниками
напрями, які пов'язані із потребами суспільства	включення соціальної відповідальності у бізнес-стратегію підприємства
бізнес-ризик	соціальна відповідальність перед споживачами
антикорупційна діяльність	екологічний маркетинг тощо
взаємозв'язок зі стейкхолдерами	
прозоре ведення бізнесу	
бізнес-етика тощо	

Примітка. Систематизовано автором.

Таблиця 2

**Динаміка наявності соціальної звітності агрохолдингів України (лідери відповідно до Земельного банку)**

Підприємство	Роки								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1. «Ukr Land Farming»	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. «Агропросперис» (NCH)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. ТОВ «Кернел-трейд»	-	-	-	-	+	+	-	+	+
4. ПАТ «Миронівський хлібопродукт» (GRI)	-	-	-	-	+	+	+	+	+
5. «Астарт-Київ» (GRI)	+	+	+	+	+	+	+	+	+
6. «Українські аграрні інвестиції»	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7. «HarvEast» Holding	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8. «Мрія» агрохолдинг	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9. «Індустріально-молочна компанія» (ІМК)	-	-	-	-	-	-	-	+	+
10. «Агрейн»	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11. «Укрпромінвест-агро»	-	-	-	-	-	-	-	+	+
12. «AgroGeneration»	-	-	-	-	-	-	-	-	+
13. «Приват-АгроХолдинг»	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14. «Агротон»	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15. «Украгропром»	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16. ТОВ «Сингента»	-	-	-	-	-	-	-	-	+
17. «Монсанто» (GRI)	+	+	+	+	+	+	+	+	+
18. ТОВ СП «Нібулон»	+	+	+	+	-	-	-	+	+

Примітка. Сформовано за [11—19].

Досліджуючи соціальну звітність (нефінансову) серед найбільших агрохолдингів України, з'ясовано, що лише невелика їхня частка формує соціальні звіти.

Із 18-ти досліджених аграрних підприємств 2019 року лише три формують соціальну звітність. А це майже 17% від загальної кількості досліджуваних підприємств, що є не досить позитивним аспектом. Деякі аграрні підприємства окремо не формують соціальну звітність, а включають її у щорічну фінансову звітність. Так, ТОВ «Кернел-трейд» включає в річну фінансову звітність підрозділи щодо локальної соціальної відповідальності підприємства (відповідальне ставлення до навколишнього середовища, відповідальність перед працівниками, взаємодія з громадами на засадах соціальної відповідальності тощо). Варто зазначити аграрні підприємства, які щорічно формують соціальну звітність: «Астарт-Київ», «Монсанто», ПАТ «Миронівський хлібопродукт» — Звіт зі Сталого розвитку.

Як зазначалося, у розвинених країнах на законодавчому рівні регламентується складання нефінансової звітності підприємств. Зокрема, у Німеччині є окремі ініціативи з міжгалузевого просування соціальної відповідальності — Директива ЄС із нефінансової звітності. У цій країні розроблено проект закону, який чітко ґрунтується на директиві ЄС. Закон зосереджується на двох основних принципах. По-перше, великі корпорації, банки й страхові компанії (більш ніж 500 працівників) зобов'язані розкривати у звітності інформацію про їхню політику, основні ризики й результати стосовно питань охорони навколишнього середовища, соціальних і кадрових аспектів, поваги прав людини, боротьби з корупцією і

проблеми хабарництва. Повинна бути викладена концепція підприємства щодо зазначених аспектів. Якщо підприємство не має розробленої концепції, наприклад щодо боротьби з корупцією, це повинно бути обґрунтовано в доповіді. По-друге, зареєстровані на біржах акціонерні товариства зобов'язані викласти свою концепцію раді директорів. При цьому потрібно надати вік, стать, освітній і професійний досвід, а також цілі концепції, стратегії впровадження і досягнуті результати. Також проводиться оцінка екологічних звітів спільно з проектом Інституту екологічних досліджень в економіці (Ecological Economy Research) і бізнес-ініціативи «Некомерційна організація «Майбутнє — перейняти відповідальність». Ініціатива полягає в оцінці соціальної звітності 150 найбільших німецьких компаній, і, починаючи з 2009 року, також малих та середніх підприємств. На підставі великої кількості соціальних, екологічних критеріїв, критеріїв управління і комунікацій формується рейтинг кращих підприємств Німеччини із соціальної відповідальності. Рейтинг має на меті поліпшення звітів із соціальної відповідальності і стимулювання конкуренції за досягнення високих стандартів звітності серед підприємств. Рейтинг є повністю незалежним, але отримує фінансову підтримку переважно з державних установ [2].

Щодо України, то зміни, які відбулися в європейському законодавстві щодо формування нефінансової звітності, не мають прямого впливу на українські підприємства. Директива насамперед вплине на підприємства, які працюють на міжнародних ринках, а також на ті, чий материнські компанії є в Європі й підпадають під дію нового законодавчого акта. Якщо підприємство присутнє на одній з європейських бірж, то його ця ініціатива не стосується [6].

Ураховуючи зміни в українському законодавстві 2019 року, уперше великі компанії України мали готувати звіт про управління за 2018 рік. Це втричі підвищило кількість звітів в Україні серед великих компаній, проте негативним моментом є те, що компанії формально, а нереально здійснили аналіз задля виконання норм регулятора. Тобто якщо в європейських компаніях для формування такого звіту залучають усіх стейкхолдерів як зовнішні, так і внутрішні, то в українських реаліях — ця функція покладається на відділ бухгалтерії.

Разом з тим, зважаючи на євроінтеграційні процеси в Україні, а також глобальні тенденції щодо законодавчого регулювання у сфері корпоративної соціальної відповідальності, українським підприємствам, варто готуватися до нових викликів сьогодення, адже бізнес повинен нести відповідальність за свої дії та наслідки перед суспільством. Орієнтуючись на міжнародний досвід, українським підприємствам варто перейти від першого і другого етапів формування нефінансової звітності до 3-го вирішального етапу — формування інтегрованої звітності (табл. 3).

Таблиця 3

### Етапи формування інтегрованої звітності на аграрних підприємствах України

Етапи	Форми звітності	Характеристика
I етап	Формування фінансової звітності підприємств	Регламентується міжнародними і національними стандартами; законами України; наказами, які затверджуються Міністерством фінансів України; положеннями Кабінету Міністрів України тощо
II етап	Формування фінансової та нефінансової звітності підприємств	Регламентується міжнародними і національними стандартами; законами України; наказами, які затверджуються Міністерством фінансів України; положеннями Кабінету Міністрів України; внутрішніми документами підприємств тощо
III етап	Формування інтегрованої звітності	Регламентується міжнародними стандартами про соціально орієнтовану діяльність підприємства

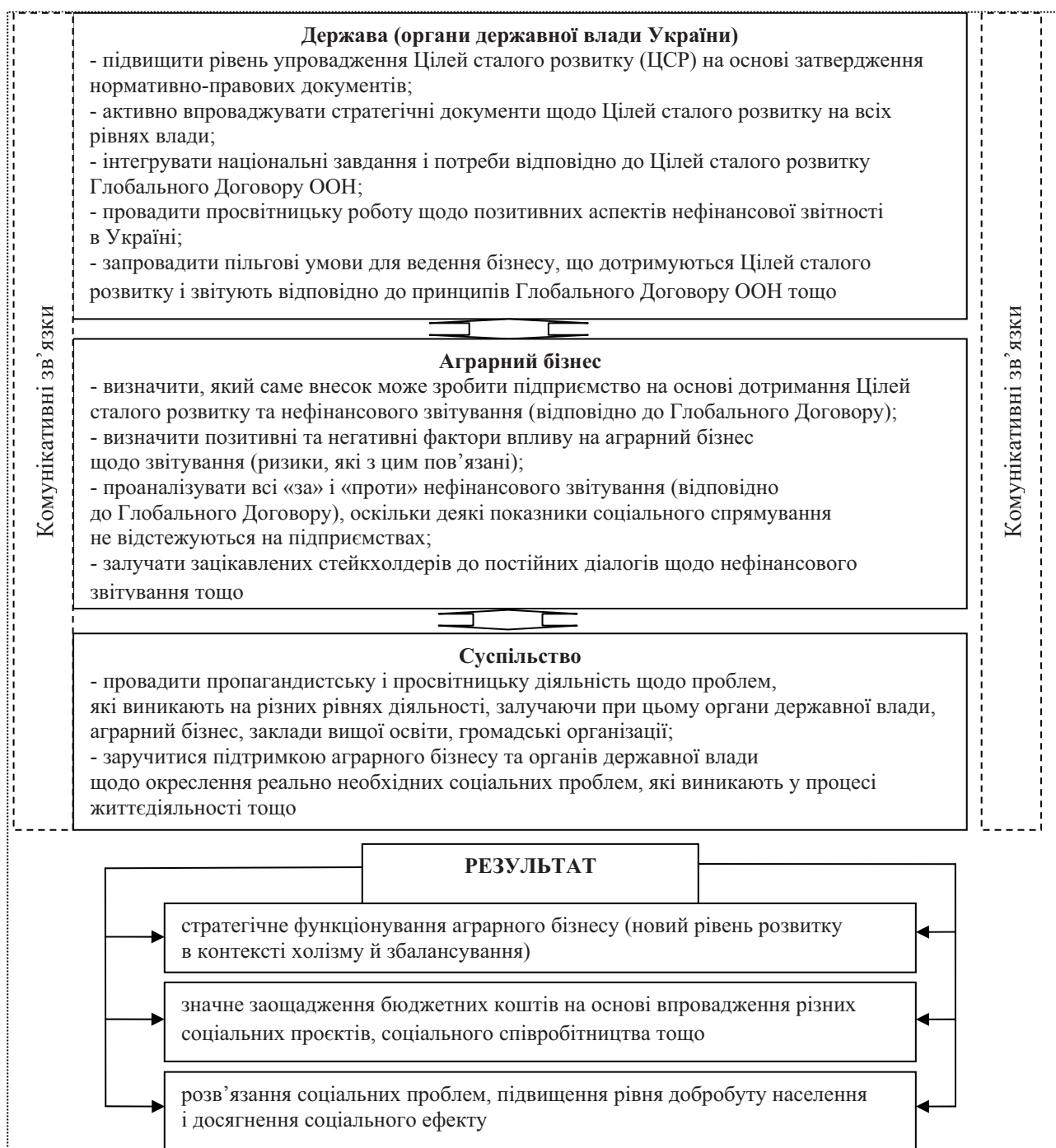
*Примітка.* Сформовано автором.

Інтегрована звітність — це нова концепція побудови бізнесу, яка містить не тільки фінансову звітність (регламентовану національним і міжнародним законодавством), а й нефінансову звітність (є добровільною).

Перехід на третій етап — формування інтегрованої звітності дозволить українським підприємствам значно поліпшити свої фінансові результати шляхом залучення додаткових інвестицій і сформувати позитивну модель побудови бізнесу.

Українські підприємства, залежно від сфери і специфіки господарювання, можуть на власний розсуд обирати формат нефінансової звітності. Саме від керівництва залежить, чи буде підприємство готувати і в якій формі нефінансову звітність. Переваги формування нефінансової звітності є очевидними, оскільки в результаті задовольняються вимоги зацікавлених осіб на основі показників соціальної відповідальності (акціонери, інвестори, працівники, громада тощо).

На нашу думку, для активного залучення до формування нефінансової звітності в Україні бізнесовими структурами, відповідно до Цілей сталого розвитку Глобального договору ООН, потрібно об'єднати зусилля між аграрним бізнесом, органами державної влади і громадою (активними учасниками соціальних проблем) у суспільстві (рис. 3).



**Рис. 3. Основні напрями активаційної політики щодо розвитку нефінансового звітування аграрними підприємствами України**  
Примітка. Авторська розробка.

Для запровадження в українській практиці та долучення до актуальних проблем світового масштабу, які нерозривно пов'язані з принципами Глобального договору, що базуються на 17 Цілях сталого розвитку, доречним буде сформулювати як на законодавчому рівні, так і на рівні підприємств, власне бачення реальної ситуації сьогодення, яка нерозривно поєднує бізнес, державу і суспільство (потреби і виклики сьогодення).

Пріоритетною складовою локальної соціальної відповідальності аграрного підприємства є залучення стейкхолдерів (зацікавлених осіб) до цього процесу, який, не зважаючи на складність, позитивно впливає на позитивні фінансові результати діяльності.

Взаємодія із зацікавленими сторонами передбачає прозорість функціонування підприємства, публічність інформації щодо фінансових і соціальних питань, співпрацю з органами влади, урахування думки споживачів тощо. На сьогодні більшість аграрних підприємств України недостатньо уваги приділяють цьому напрямку роботи, а в кінцевому підсумку це значно впливає на результативність їх господарювання. Взаємодія зі стейкхолдерами є важливою при складанні нефінансової звітності й формуванні позитивного іміджу аграрного підприємства, а в підсумку це впливає на соціально-економічний розвиток суспільства.

**Висновки і подальші дослідження.** Отже, соціальна звітність є важливим інструментом зовнішньої і внутрішньої політики локальної соціальної відповідальності підприємства, що націлена на досягнення його стратегічних цілей і ґрунтується на основних засадах його соціальної діяльності. У результаті формування соціальної звітності на підприємстві підвищується рівень обізнаності суспільства щодо напрямів його діяльності, формується позитивна ділова репутація і як результат — поліпшуються кінцеві показники діяльності та досягається соціальний ефект.

Вважаємо, залежно від напрямку діяльності підприємства, можуть бути різні підходи і методики щодо формування соціальної (нефінансової) звітності, проте не може бути єдиних уніфікованих стандартів для всіх підприємств. Форми соціальної (нефінансової) звітності лише орієнтують підприємства на вибір методологій проведення оцінки соціальної відповідальності й спрямовують їх на основні аспекти соціальної діяльності.

Наукова новизна, теоретичне і практичне значення дослідження полягають у запропонованих напрямках активаційної політики щодо розвитку нефінансового звітування аграрними підприємствами України. Обґрунтовано, що для активного залучення до формування нефінансової звітності в Україні бізнесовими структурами відповідно до Цілей сталого розвитку Глобального Договору ООН, потрібно об'єднати зусилля між аграрним бізнесом, органами державної влади і громадою (активними учасниками соціальних проблем) для стратегічного функціонування бізнесу в контексті холізму й збалансування на основі розв'язання соціальних проблем, підвищення рівня добробуту населення і досягнення соціального ефекту.

#### Література

1. Воробей В., Жуковська І. Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу / Представництво ООН в Україні. Київ : Інжиніринг, 2010. 82 с.
2. Гагалок Т., Шафт Ф. Корпоративна соціальна відповідальність аграрного бізнесу. *Німецько-український агрополітичний діалог*. Київ, 2016. 63 с.
3. Шигун М. М., Давидюк Т. В. Корпоративна соціальна звітність як перспектива інформування про людський капітал вітчизняних компаній. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 1 (9). С. 173—178.
4. Саприкіна М. Чи потрібна бізнесу і нам корпоративна соціальна відповідальність? *Slideshare*. 2016. 2 листопада. URL : <http://www.slideshare.net/magynasaprykina/csr-and-reporting-in-ukraine-and-the-world> (дата звернення: 28.10.2018).
5. Regulation (EC) № 1221/2009 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the voluntary participation by organizations in a Community eco-management and audit scheme (EMAS), repealing Regulation (EC) № 761/2001 and Commission Decisions 2001/681/EC and 2006/193/EC. *Official Journal of the European Union*. 2009. December 22. № 1.342/1. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R1221&rid=6> (date of access: 24.10.2018).
6. КСВ сніданок «Звітність з КСВ» : нова Директива ЄС. Інтегрована звітність та GRI G4 рік потому. *CsrUkraine*. URL : <http://csr-ukraine.org/article/ксов-сніданок-звітність-з-ксов-нова-дир> (дата звернення: 20.11.2018).
7. Державні закупівлі в Європейському Союзі: системи оцінки та засоби правового захисту / М. Трайбас та ін. ; пер. з англ. О. Мацак. Київ : Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2008. 176 с.
8. Соціально відповідальний бізнес : сайт. URL : <http://svb.ua> (дата звернення: 26.10.2020).



9. Нефінансова звітність GRI. Звітність у сфері сталого розвитку. *Bakertilly*. 2018. 30 серпня. URL : <https://bakertilly.ua/news/id47026> (дата звернення: 10.01.2019).
10. Індекс прозорості сайтів українських компаній 2019. *CsrUkraine*. 2020. 8 жовтня. URL : <https://csr-ukraine.org/research/transp-index-2019> (дата звернення: 10.01.2021).
11. ІМК : офіційний сайт. URL : <https://imcagro.com.ua/ua/diyalnist-kompany/sotsialna-programa-imk-dopomaga> (дата звернення: 10.01.2021).
12. Кернел-трейд : офіційний сайт. URL : <https://www.kernel.ua/ua/sustainable-development> (дата звернення: 10.01.2021).
13. Нібулон : офіційний сайт. URL : <https://nibulon.com/data/ksv/socialni-zviti.html> (дата звернення: 10.01.2021).
14. Сингента : офіційний сайт. URL : <https://www.syngenta.ua/socialna-vidpovidalnist> (дата звернення: 10.01.2021).
15. Укрлендфармінг : офіційний сайт. URL : <https://www.ulf.com.ua/ua/company/about-company> (дата звернення: 10.01.2021).
16. Укрпромінвест-агро : офіційний сайт. URL : <http://www.upi-agro.com.ua/ua/Responsibility> (дата звернення: 10.01.2021).
17. AgroGeneration : офіційний сайт. URL : <https://agrogeneration.com.ua/sustainability> (дата звернення: 10.01.2021).
18. HarvEast Holding : офіційний сайт. URL : <http://www.harveast.com/ru/page/socialnaya-politika-holdinga> (дата звернення: 10.01.2021).
19. Агрейн : офіційний сайт. URL : <https://elevatorist.com/kompanii/167--agreyn> (дата звернення: 10.01.2021).

Стаття рекомендовано до друку 15.02.2021

© Лункіна Т. І.

## References

1. Vorobei, V., & Zhukovska, I. (2010). *Nefinansova zvitnist: instrument sotsialno vidpovidalnoho biznesu. Predstavnytstvo OON v Ukraini [Non-financial reporting: a tool for socially responsible business. UN Office in Ukraine]*. Kyiv: Inzhynirynh [in Ukrainian].
2. Nahaliuk, T., & Shaft, F. (2016). *Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist ahrarnoho biznesu. Nimetsko-ukrainskyi ahropolitychnyi dialoh [Corporate social responsibility of agrarian business. German-Ukrainian agropolitical dialogue]*. Kyiv [in Ukrainian].
3. Shyhun, M. M., & Davydiuk, T. V. (2011). *Korporatyvna sotsialna zvitnist yak perspektyva informuvannya pro liudskyi kapital vitchyznianskykh kompanii [Corporate social reporting as a prospect of informing about the human capital of domestic companies]. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu — Bulletin of Zaporizhia National University, 1 (9), 173—178 [in Ukrainian]*.
4. Saprykina, M. (2016, November 2). *Chy potrebna biznesu i nam korporatyvna sotsialna vidpovidalnist? [Do we need business and corporate social responsibility?]. Slideshare*. Retrieved October 28, 2018, from <http://www.slideshare.net/marynasaprykina/csr-and-reporting-in-ukraine-and-the-world> [in Ukrainian].
5. European Union. (2009, December 22). Regulation (EC) № 1221/2009 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the voluntary participation by organizations in a Community eco-management and audit scheme (EMAS), repealing Regulation (EC) № 761/2001 and Commission Decisions 2001/681/EC and 2006/193/EC. *Official Journal of the European Union, L342/1*. Retrieved October 24, 2018, from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R1221&rid=6>.
6. European Union. (n. d.). *KSV snidanok «Zvitnist z KSV»: nova Dyrektyva YeS. Intehrovana zvitnist ta GRI G4 rik potomu [CSR breakfast CSR reporting: a new EU Directive. Integrated reporting and GRI G4 a year later]*. *CsrUkraine*. Retrieved November 20, 2018, from [csr-ukraine.org/article/ksv-snidanok-zvitnist-z-ksv-nova-dyr](http://csr-ukraine.org/article/ksv-snidanok-zvitnist-z-ksv-nova-dyr) [in Ukrainian].
7. Traibas, M. (et al.) (Eds.). (2008). *Derzhavni zakupivli v Yevropeiskomu Soiuzi: systemy otsinky ta zasoby pravovoho zakhystu [Public procurement in the European Union: evaluation systems and remedies]*. (O. Matsak, Trans.). Kyiv: Tsentr adaptatsii derzhavnoi sluzhby do standartiv Yevropeiskoho Soiuzu [in Ukrainian].
8. *Sotsialno vidpovidalnyi biznes: sait [Socially responsible business: site]*. (2021). Retrieved October 26, 2020, from <http://svb.ua> [in Ukrainian].
9. *Nefinansova zvitnist GRI (2018, August 30). Zvitnist u sferi staloho rozvytku [Sustainable development reporting]. Bakertilly*. Retrieved from January 10, 2019, from <https://bakertilly.ua/news/id47026> [in Ukrainian].
10. *Індекс прозорості сайтів українських компаній [Index of transparency of sites of Ukrainian companies 2019]*. (2020, October 8). *CsrUkraine*. Retrieved January 10, 2021, from <https://csr-ukraine.org/research/transp-index-2019> [in Ukrainian].
11. *ІМК: ofitsiynyi sait [IMC: official site]*. (n. d.). Retrieved January 10, 2021, from <https://imcagro.com.ua/ua/diyalnist-kompany/sotsialna-programa-imk-dopomaga> [in Ukrainian].
12. *Kernel-treid: ofitsiynyi sait [Kernel Trade: official site]*. (n. d.). Retrieved January 10, 2021, from <https://www.kernel.ua/ua/sustainable-development> [in Ukrainian].
13. *Nibulon : ofitsiynyi sait [Nibulon : official site]*. (n. d.). Retrieved January 10, 2021, from <https://nibulon.com/data/ksv/socialni-zviti.html> [in Ukrainian].
14. *Synhenta: ofitsiynyi sait [Syngenta: official site]*. (n. d.). Retrieved January 10, 2021, from <https://www.syngenta.ua/socialna-vidpovidalnist> [in Ukrainian].
15. *Ukrlandfarminh: ofitsiynyi sait [Ukrlandfarming: official site]*. (n. d.). Retrieved January 10, 2021, from <https://www.ulf.com.ua/ua/company/about-company> [in Ukrainian].
16. *Ukrprominvest-ahro: ofitsiynyi sait [Ukrprominvest-agro: official site]*. (n. d.). Retrieved January 10, 2021, from <http://www.upi-agro.com.ua/ua/Responsibility> [in Ukrainian].
17. *AgroGeneration: ofitsiynyi sait [AgroGeneration: official site]*. (n. d.). Retrieved January 10, 2021, from <https://agrogeneration.com.ua/sustainability> [in Ukrainian].
18. *HarvEast Holding: ofitsiynyi sait [HarvEast Holding: official site]*. (n. d.). Retrieved January 10, 2021, from <http://www.harveast.com/ru/page/socialnaya-politika-holdinga> [in Ukrainian].
19. *Ahrein: ofitsiynyi sait [Agrain: official site]*. (n. d.). Retrieved January 10, 2021, from <https://elevatorist.com/kompanii/167--agreyn> [in Ukrainian].

The article is recommended for printing 15.02.2021

© Lunkina T.